

■ Betekenisvolle steun

Duiding geven aan de ervaren ondersteuning vanuit Samen Oplopen

Auteurs

Ada Ruis
Ceres Breure
Marije Kesselring

Datum

Maart 2023

COLOFON

Het Kenniscentrum Sociale Innovatie (KSI) van de Hogeschool Utrecht is een bundeling van een aantal lectoraten op het gebied van zorg en welzijn, sociaal beleid, maatschappelijke participatie, ondersteuning en dienstverlening, arbeid, recht en veiligheid. Het KSI heeft zich als doel gesteld een bijdrage te leveren aan een inclusieve, rechtvaardige en veilige samenleving waarbij de waarden van de democratische rechtsstaat centraal staan. Dit doen wij door praktijkgericht onderzoek, ontwikkeling en agendering van actuele maatschappelijke en sociale vraagstukken, vanuit verschillende perspectieven en disciplines. We werken hierbij samen met onderwijs, werkveld en kennisinstituten.

Auteurs

Ada Ruis

Ceres Breure

Marije Kesselring

Lectoren

Lia van Doorn

Saskia Wijsbroek

Jaar van uitgave

2023

Contact en adres

[Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht](#)

[Lectoraat Jeugd & Lectoraat Innovatieve Maatschappelijke Dienstverlening](#)

[Postbus 85397, 3508 AJ Utrecht](#)

[Padualaan 101 – 3584 CS Utrecht](#)

[Telefoon secretariaat: 088 4819222](#)

[Email: KSI@hu.nl](mailto:KSI@hu.nl)

www.socialeinnovatie.hu.nl / www.hu.nl

Inhoudsopgave

COLOFON	1
INHOUDSOPGAVE	2
INLEIDING	3
ONDERZOEKSOPZET	4
DOEL.....	4
ONDERZOEKSVRAAG.....	4
METHODE.....	4
<i>Participanten en procedure</i>	4
<i>Instrumenten</i>	5
<i>Data-analyse</i>	6
<i>Ethische aspecten</i>	6
BEVINDINGEN	6
INDIVIDUELE INTERVIEWS	6
<i>Ervaringen met de steun vanuit Samen Oplopen</i>	7
<i>Betekenis van vrijwilliger, coördinator en andere hulpverleners</i>	7
<i>De negen levensgebieden</i>	9
GROEPSINTERVIEW	15
<i>Betekenis van de moedergroep</i>	166
<i>Het leukste aan de moedergroep</i>	17
<i>Minder leuk of lastig aan de moedergroep</i>	17
<i>De toekomst van de moedergroep</i>	18
VRAGENLIJST	19
<i>Gesprekken coördinatoren</i>	19
<i>Bevindingen onderzoekers</i>	19
TOT SLOT	21
LITERATUUR	23

Inleiding

Sinds twaalf jaar koppelt [Samen Oplopen](#) vrijwilligers aan gezinnen die stress en zorgen ervaren op meerdere levensgebieden, bijvoorbeeld omdat ze in armoede leven of nieuw zijn in Nederland. De koppelingen worden begeleid door een coördinator, een professionele hulpverlener binnen een lokale organisatie. De coördinator kan naast begeleiding van de vrijwilliger zo nodig zelf kortdurende hulp verlenen in het gezin en/of afstemmen met eventuele andere bij het gezin betrokken hulpverleners. Zo combineert Samen Oplopen informele en formele hulp. Sinds drie jaar heeft Samen Oplopen dit reguliere aanbod uitgebreid met [Start Kansrijk](#). In dit pilotproject – vooralsnog alleen actief in de gemeente Zeist – ondersteunen vrijwilligers aanstaande en jonge moeders in een kwetsbare situatie tijdens de eerste 1000 dagen van het leven van hun kindje (-9 maanden tot 2 jaar). Ook deze koppelingen worden begeleid en zo nodig met hulp ondersteund door een coördinator. Vorig jaar is binnen Start Kansrijk ook groepsaanbod gestart. De reguliere ‘centering pregnancy’ groepen bleken slecht te worden bezocht door zwangere vrouwen in een kwetsbare situatie. Om de drempel voor steun en advies tijdens de zwangerschap te verlagen, begeleiden een verloskundige en een coördinator van Samen Oplopen samen tweewekelijkse online groepsbijeenkomsten voor deze aanstaande moeders. Als de bijeenkomsten stoppen (omdat de vrouwen bevallen zijn) zet Samen Oplopen de groep voort als jonge moedergroep. Deze groep komt eens per maand samen in een buurthuis onder begeleiding van een coördinator van Samen Oplopen en een medewerker van een lokale welzijnsorganisatie.

Samen Oplopen verzamelt sinds 2012 kwantitatieve gegevens bij gezinnen die deelnemen aan het reguliere aanbod. Dat gebeurt met behulp van een vragenlijst die destijds ontwikkeld is in samenwerking met het lectoraat Participatie, Zorg en Ondersteuning van Hogeschool Utrecht (Van Gijzel & Dankers, 2013). Samen Oplopen doet met behulp van deze vragenlijst een 0-meting (bij aanmelding van het gezin), een 1-meting/tussenevaluatie (als het gezin een jaar lang meedoet met Samen Oplopen) en een 2-meting/eindevaluatie (als de coördinator van de begeleiding van de vrijwilliger en het gezin afrondt). In deze metingen worden de ontwikkelingen op negen levensgebieden uitgevraagd (wonen, financiën, sociaal functioneren, psychisch welzijn, zingeving, lichamelijke gezondheid, zelfredzaamheid, dagbesteding/werk, opvoeding/gezinswelzijn) en wordt bekeken of de vier doelen van Samen Oplopen worden gehaald. Die vier doelen zijn: Ouders, kinderen en jongeren worden zelfredzamer (1), voelen zich gelukkiger (2), integreren en participeren (3), en ontwikkelen zich gezond (4).

Samen Oplopen heeft het lectoraat Jeugd en het lectoraat Innovatieve Maatschappelijke Dienstverlening van Hogeschool Utrecht benaderd om mee te denken over de vraag hoe ze ervaringen van deelnemende gezinnen kunnen verzamelen en duiden, en hoe ze die bevindingen kunnen benutten om de ondersteuning te verbeteren en innoveren. Deze rapportage doet verslag van het onderzoek dat de lectoraten hebben uitgevoerd.

Onderzoeksopzet

Doel

In dit onderzoek wordt onderzocht hoe deelnemers de ondersteuning vanuit Samen Oplopen (regulier en Start Kansrijk) ervaren. Daarnaast wordt onderzocht hoe coördinatoren de bestaande vragenlijst ervaren waarmee Samen Oplopen kwantitatieve data verzamelt over het reguliere ondersteuningsaanbod. Op basis van de ervaringen van deelnemers en coördinatoren worden aangrijpingspunten geformuleerd voor 1) het duiden en doorontwikkelen van de kwantitatieve meting, 2) mogelijkheden om die te verdiepen met kwalitatief onderzoek, en 3) het doorontwikkelen van de ondersteuning.

Onderzoeksvraag

Voor dit onderzoek is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Hoe kunnen de ervaringen van de deelnemers en coördinatoren worden benut voor het duiden en doorontwikkelen van de bestaande impactmeting en het verbeteren van de ondersteuning van Samen Oplopen?

Methode

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, is een kleinschalig onderzoek uitgevoerd waarin zowel deelnemers als coördinatoren zijn geïnterviewd.

Om zicht te krijgen op deelnemerservaringen zijn vier semigestructureerde individuele interviews gehouden met vrouwen die aan een vrijwilliger van Samen Oplopen gekoppeld zijn. Daarnaast heeft een groepsinterview plaatsgevonden met vijf vrouwen die deelnemen aan de jonge moedergroep van Start Kansrijk. Alle participanten zijn gevraagd om op hun ervaringen met de ondersteuning vanuit Samen Oplopen te reflecteren. De individuele interviews duurden tussen de 45 en 120 minuten. Het groeps gesprek duurde 90 minuten. Als dank voor hun deelname hebben de participanten een cadeaubon ontvangen.

Om zicht te krijgen op de ervaringen met de bestaande vragenlijst, zijn drie coördinatoren van Samen Oplopen individueel geïnterviewd. De interviews zijn telefonisch of via Microsoft Teams afgenomen en duurden tussen de 20 en 40 minuten.

Participanten en procedure

De vier participanten voor de individuele interviews zijn geworven door coördinatoren. Uit het netwerk van deelnemers hebben twee coördinatoren gericht vier moeders gevraagd die alle vier hebben ingestemd met deelname aan een interview en het doorgeven van hun contactgegevens (naam en telefoonnummer) aan de onderzoekers. De onderzoekers hebben vervolgens telefonisch contact gelegd en een afspraak gemaakt voor een face-to-face interview bij de participanten thuis. De participanten zijn alle vier vrouw, hebben kinderen en zijn niet in Nederland geboren.

De potentiële participanten voor het groepsinterview zijn door de coördinator die de jonge moedergroep begeleidt geïnformeerd over het onderzoek en gevraagd of ze mee wilden doen aan een groepsinterview. Het interview heeft de maand daarop plaatsgevonden tijdens een reguliere bijeenkomst van de jonge moedergroep in een buurtcentrum. Er is gekozen voor de jonge moedergroep, omdat deze vrouwen eerder al deelgenomen hebben aan de aanstaande moedergroep en daardoor al wat langer ervaring hebben met het groepsaanbod van Samen Oplopen. Ook de participanten aan het groepsinterview zijn alle vijf niet in Nederland geboren. Zij hebben allemaal een kind in de peuterleeftijd. Eén van de vijf participanten heeft daarnaast nog twee oudere kinderen.

De drie coördinatoren zijn gericht benaderd vanwege hun ervaring met de inhoud en afname van de kwantitatieve vragenlijst. Een van de onderzoekers heeft per mail contact opgenomen met de coördinatoren en zij hebben alle drie ingestemd met deelname. Daarna is via de mail een datum en tijd afgesproken voor het interview, dat bij één coördinator via Microsoft Teams en bij twee coördinatoren telefonisch is afgenomen.

Instrumenten

De individuele interviews bestonden uit drie delen. In het eerste deel vertelden participanten aan de hand van een brede openingsvraag over de betekenis van Samen Oplopen in hun leven en hoe zij het contact met de vrijwilliger en coördinator ervaren. Op basis van dit eerste deel werd in het tweede deel van het interview doorgevraagd op het netwerk van de participant en de plaats van Samen Oplopen daarin, specifiek die van de vrijwilliger en de coördinator. In het derde deel is doorgevraagd op de negen levensgebieden uit de bestaande kwantitatieve vragenlijst. Waar mogelijk hebben de onderzoekers – op basis van gegevens uit eerder door de participant ingevulde vragenlijsten – gevraagd naar de ervaren ontwikkeling op elk levensgebied. Van twee van de vier participanten waren geen gegevens uit vragenlijsten beschikbaar, waardoor in het interview niet teruggeblikt kon worden op eerder gegeven antwoorden.

In het groepsinterview lag de focus op de betekenis van de moedergroep voor het steunnetwerk van de participanten. Het interview startte, na een kennismaking en uitleg over het onderzoek, met een brede openingsvraag over het gevoel dat de participanten hebben bij de moedergroep: *'Als ik de moedergroep heb gezien en weer naar huis ga, dan voel ik me ...'*. Het doel van deze vraag was om globaal inzicht te krijgen in wat de moedergroep voor de participanten betekent. Dit inzicht is vervolgens in drie stappen verdiept met behulp van de Claims-Concerns-Issues methode. Aan het begin van elke stap zochten de participanten, net als bij de brede openingsvraag, individueel een fotokaartje uit dat past bij hun gevoel over:

- Wat ze het leukste vinden aan de moedergroep (*claims*);
- Wat ze minder leuk of lastig vinden (*concerns*);
- Welke ideeën ze hebben over de toekomst (*issues*).

Bij elke stap vond er een plenaire uitwisseling plaats over de gekozen kaartjes, waarbij de onderzoekers vroegen naar ervaringen en concrete voorbeelden. Bij de stap *claims* is bijvoorbeeld gevraagd naar de thema's die in de bijeenkomsten van de moedergroep aan bod zijn geweest, welke thema's de participanten het meest aanspraken en wat ze hebben geleerd van de gesprekken over deze thema's.

In de interviews met de coördinatoren is zowel gevraagd naar ervaringen met de inhoud als met het gebruik van de vragenlijst. Het doel was zicht te krijgen op wat volgens de participanten de succesfactoren en knelpunten zijn in de vragenlijst, en welke mogelijkheden zij zien voor verbetering. Vooraf is een aantal open vragen opgesteld en de onderzoeker heeft vooral doorgevraagd op thema's die door de coördinatoren zelf naar voren werden gebracht.

Data-analyse

Van de vier individuele interviews en het groepsinterview met de deelnemers is met toestemming van de participanten een geluidsopname gemaakt. Deze opnames zijn verbatim getranscribeerd. De transcripten zijn thematisch geanalyseerd aan de hand van de concepten uit de topiclijst en gespreksleidraad. Tijdens de drie interviews met de coördinatoren zijn aantekeningen gemaakt. Deze zijn uitgeschreven en geanalyseerd waarbij het inzichtelijk maken van ervaren succesfactoren, knelpunten en suggesties voor verbeteringen centraal stond.

Ethische aspecten

Bij de start van het onderzoek is door de onderzoekers een adviesaanvraag gedaan bij de Ethische Commissie Sociaal Domein van Hogeschool Utrecht. De dataverzameling is gestart na positief advies van de commissie. De deelnemers hebben voorafgaand aan de interviews een informatiebrief ontvangen. In deze brief stond uitgelegd wat het doel van het onderzoek is, wat deelname inhoudt, wat de rechten van de participant zijn, hoe wordt omgegaan met gegevens (vertrouwelijkheid en verwerking persoonsgegevens) en waar de participant terecht kan met vragen. Aan het begin van de interviews is deze informatie door de onderzoeker kort herhaald en zijn eventuele vragen van de participanten beantwoord. Daarna hebben de participanten het toestemmingsformulier getekend. De geluidsopnames van de interviews zijn verwijderd nadat de geanonimiseerde transcripten klaar waren. Die zijn vervolgens opgeslagen op de beveiligde omgeving van de hogeschool, op een andere locatie dan de persoonsgegevens.

Bevindingen

Individuele interviews

De individuele interviews hebben plaatsgevonden in januari en februari 2023. De geïnterviewde vrouwen krijgen alle vier al meerdere jaren ondersteuning van Samen Oplopen in Zeist. De duur van de ondersteuning loopt uiteen: één van de participanten vertelt dat zij al meer dan tien jaar ondersteuning van Samen Oplopen krijgt, de andere participanten vier tot zes jaar. Eén van de participanten is aanvankelijk één jaar ondersteund door een vrijwilliger van Samen Oplopen. Twee

jaar na het beëindigen van de ondersteuning heeft zij zelf opnieuw contact gezocht en sindsdien krijgt zij weer ondersteuning, inmiddels drie jaar.

Hieronder wordt eerst beschreven wat de participanten in brede zin vertellen over hun ervaringen met de ondersteuning vanuit Samen Oplopen en wat die voor hen betekent (deel 1 van het interview). Vervolgens wordt uitgewerkt wat participanten vertellen over ondersteuning van de vrijwilliger, de coördinator, en van hulpverleners van andere organisaties die bij hen betrokken zijn, vaak in afstemming met Samen Oplopen (deel 2 van het interview). Het grootste deel van deze paragraaf wordt gevuld met een beschrijving van wat participanten vertellen over de relevantie van de negen levensgebieden die centraal staan in de kwantitatieve vragenlijst van Samen Oplopen (deel 3 van het interview). De informatie uit het gesprek over het netwerk van de participant (deel 2 van het interview) is opgenomen in het levensgebied sociaal functioneren (en netwerk).

Ervaringen met de steun vanuit Samen Oplopen

De aanleiding om ondersteuning van Samen Oplopen te vragen loopt uiteen. Twee participanten wilden aanvankelijk vooral steun voor zichzelf, vaak om de taal te leren. Hun eerste vrijwilligers waren taalmaatjes. Eén van beide participanten vroeg twee jaar na afloop van dit traject opnieuw ondersteuning aan bij Samen Oplopen, specifiek vanwege problemen rond onderwijs en opvoeding van haar oudste kind. Bij een derde participant was de aanleiding in eerste instantie hulp rond de kinderen. De vierde participant was destijds een heel jonge alleenstaande moeder. De hulp die zij van Samen Oplopen kreeg was in eerste instantie gericht op het in contact komen met andere moeders met jonge kinderen en het ontdekken van activiteiten die er voor haar en de kinderen waren.

Betekenis van vrijwilliger, coördinator en andere hulpverleners

Voor twee van de vier participanten is er geen duidelijk onderscheid tussen de vrijwilliger en de coördinator. Mogelijk komt dit doordat de coördinator in sommige gevallen – al dan niet tijdelijk – het ‘gat’ vult wanneer er geen geschikte vrijwilliger gevonden kan worden. Eén van deze participanten ziet de coördinator als degene die haar helpt en de vrijwilliger als degene die er is voor de kinderen en voor specifieke vragen rond de kinderen. Bij beide participanten is de coördinator ook betrokken (geweest) bij meer complexe financiële aanvragen voor ondersteuning.

De coördinator heeft me altijd door dik en dun geholpen met alles, met vragen, met formulieren invullen, ze heeft me ook instanties laten zien waar ik terecht kon met bepaalde vragen, dat heeft ze altijd voor mij gedaan. Ook met de kinderen. Ik kwam hier wonen en ik wist niet veel. Op een gegeven moment sprak de coördinator mij aan en zei dat er een sportfonds is voor als mijn kinderen sport willen doen. En activiteiten in bijvoorbeeld de peuterspeelzaal, dingen die moeders die thuiszitten dan vrijwillig willen doen

met andere moeders. En er was dan een wijkinloophuis en ze zei dat we daar als moeders onder elkaar konden zitten. Er waren best veel dingen te doen. Er werden speelactiviteiten georganiseerd en dan kon ik daar met de kinderen heen.

De twee andere participanten benoemen duidelijke verschillen tussen de rol van de coördinator en de vrijwilliger. De coördinator is bij hen op de achtergrond aanwezig, maar wel benaderbaar. Contacten met de vrijwilliger zijn intensiever en persoonlijker.

Ik zie de coördinator niet zo vaak maar we spreken elkaar wel vaak. Telefonisch of appen, zeker twee à drie keer per week. En als ze tijd heeft of ze is in de buurt komt ze ook wel eens langs. Dat is gezellig. Dan gaan we samen een bakje koffie drinken en een beetje praten over de toekomst en een beetje een planning maken ofzo.

[Naam vrijwilliger] was in het begin een jaar mijn taalmaatje. Daarna waren wij gewoon vrienden. Niet taalmaatje maar zij komt en gewoon praten. In het begin grammatica en dat soort dingen, maar na een jaar gewoon praten en koffie drinken. Nog steeds. Zij is nou getrouwd en ik was bij haar trouwen. Leuk, heel leuk. Toen zij bij mij kwam was ze heel jong, 21, maar nu is zij 25 denk ik. Het eerste jaar hielp ze mij, maar daarna was het gewoon gezellig. Dat hoeft ook niet altijd, helpen.

Andere organisaties en personen die veel genoemd worden:

- Het **CJG** wordt door drie van de vier participanten genoemd. In twee gevallen wordt hierbij genoemd dat medewerkers van CJG en Samen Oplopen elkaar kennen en naar elkaar verwijzen. Bij twee van de vier helpt het CJG met financiën; Samen Oplopen doet dit bij hen niet (meer). Eén van de vier heeft de hulp van het CJG ingeroepen bij een opvoedvraag, omdat de vrijwilliger van Samen Oplopen haar er niet bij kon helpen. Het CJG bleek dit ook niet te doen. Haar vraag is voor haar urgent, maar ze weet niet waar ze ermee naartoe moet.
- Drie van de vier noemen **wijkinloophuizen** waar zij meedoen aan activiteiten. Vaak heeft Samen Oplopen hen daar op gewezen. Twee van de vier noemen specifiek het Lindenhuis, een inloopcentrum van Kerk en Samenleving.
- Eén van de vier is via de pastoor in haar **kerk** geweest op Samen Oplopen.
- Twee participanten geven aan dat docenten op hun **opleiding of taalschool** belangrijk voor hen zijn (geweest).
- Voor twee van de vier is de **basisschool van hun kinderen** een belangrijke plek, waar ze zich welkom voelen en waarvoor ze zich inzetten met vrijwilligerswerk.

- **Buren** komen in de gesprekken op verschillende manieren naar voren. Drie van de participanten geven aan dat contacten leggen met Nederlandse mensen erg moeilijk is. Zij geven aan dat Nederlandse mensen op zichzelf zijn en dat buren geen behoefte hebben aan contact. Eén van de participanten heeft een voor haar waardevol persoonlijk contact met een Nederlandse buurvrouw. Een ander ervaart bij haar buren negatieve beeldvorming over haar en haar gezin. Een participant die al sinds zij een jong kind is in Nederland woont, geeft aan geen behoefte te hebben aan meer contact met buren. Elkaars gezicht kennen en groeten is voor haar genoeg.

De negen levensgebieden

De kwantitatieve vragenlijst van Samen Oplopen is opgebouwd rond negen levensgebieden waarop in het derde deel van het individuele interview is doorgevraagd. In het eerste en tweede deel van het interview hebben de participanten al veel naar voren gebracht dat ook betrekking heeft op deze levensgebieden. De rol van Samen Oplopen blijkt zich bij de meeste participanten op een deel van de levensgebieden te richten.

Wonen

Geen van de vier participanten vindt dat Samen Oplopen hierin een grote rol speelt. Op één na zijn de participanten tevreden met hun woning. Deze vierde participant ervaart geluidsoverlast van de buren. Daarnaast woont zij twaalf hoog in een flat, waardoor ze zich druk maakt om de veiligheid van haar kinderen in de buurt van de balustrade en bij het gebruik van de lift. Met behulp van haar vrijwilliger heeft zij een urgentieverklaring ingediend voor een woning op de begane grond. Deze is afgewezen omdat haar situatie niet als urgent genoeg wordt gezien. Drie van de vier klagen over moeizame relaties met buren. Zij ervaren zelf geluidsoverlast of worden door buren beschuldigd van overlast. Eén participant overweegt de vrijwilliger van Samen Oplopen te vragen om met haar mee te gaan naar de bovenburen voor een gesprek. Zij twijfelt nog. De bovenburen hebben drie honden die veel blaffen en zij is bang voor honden. Eén participant heeft het gevoel dat de buren negatieve vooroordelen over haar en haar gezin hebben, omdat zij niet uit Nederland komen. Zij lost kwesties met de buren zelf op en betreft daar Samen oplopen niet bij.

Financiën

Twee van de vier participanten geven aan dat ze rond financiën nooit begeleiding van Samen Oplopen hebben gekregen. Eén van hen heeft de vrijwilliger wel eens gevraagd om hulp bij de belastingaangifte. De vrijwilliger heeft haar toen verwezen naar de sociaal raadslieden. Ook helpt het CJG haar wel eens bij het doen van aanvragen, bijvoorbeeld bij het Sport en Cultuur Fonds van de gemeente. Een derde participant heeft in het verleden wel hulp van Samen Oplopen gehad rond financiën, maar krijgt momenteel alleen incidenteel hulp van het CJG. Eén participant krijgt hulp van haar vrijwilliger van Samen Oplopen bij het aanvragen van financiële ondersteuning voor de aanschaf van brillen voor de kinderen.

Twee van de vier participanten zijn niet afhankelijk van een uitkering. Bij één van deze twee werkt alleen de echtgenoot. In het andere geval werken beide partners en zijn er dus twee inkomens. Alle gezinnen maken gebruik van aanvullende financiële regelingen vanuit onder andere het Sport en Cultuur Fonds van de gemeente. De twee gezinnen met een uitkering maken ook gebruik van andere regelingen, zoals de Geld Terug Regeling.

Twee van de vier participanten (één met uitkering en een gezin met twee inkomens) geven aan dat zij sparen voor onvoorziene uitgaven en hun uitgavepatroon aanpassen wanneer zij geld tekort komen. Zij merken op dat alles duurder is door de hoge inflatie. Ze komen rond, maar met moeite. Een andere participant ervaart met haar uitkering genoeg geld te hebben voor haar kinderen. Ze wil in de toekomst misschien gaan werken, zodat er genoeg geld is voor onvoorziene of grotere uitgaven, zoals brillen voor haar kinderen.

Ik probeer te sparen, geld aan de kant zetten zodat ik in een moeilijke periode wat heb om te kunnen uitgeven. En soms ja, als het niet kan dan kan het niet, dan moet het maar gewoon zo. Ik moet wel zeggen: het is niet makkelijk maar ik doe mijn best.

Wij doen het gewoon dat je dan moet sparen. Bijvoorbeeld geen geld uitgeven voor koffie en voor andere dingen, niet iets lekkers.

Bij het gezin met twee inkomens zijn de hogere kosten voor levensonderhoud voor de participant de directe aanleiding geweest om over te stappen van een BOL- naar een BBL-opleiding, waardoor zij inkomen heeft. Dit is haar eigen initiatief.

Nu is een moeilijke tijd, alles is duur. Soms willen wij graag iets doen voor de kinderen en dan ja, soms ... Daarom heb ik besloten om BBL te gaan doen. Dat is moeilijker dan BOL want minder tijd om aan je opdrachten te werken. Maar nu heb ik wel salaris.

Sociaal functioneren en netwerk

De sociale netwerken van alle participanten zijn klein en bestaan uit een kleine groep intimi en een groepje mensen van hulporganisaties, waaronder Samen Oplopen maar ook vaak het CJG. De mensen die het meest dichtbij hen staan en met wie ze de meest persoonlijke contacten hebben, zijn in alle gevallen familieleden. Twee van de vier hebben een heel goede relatie met hun man en bespreken alle belangrijke thema's met hem. Eén van hen betreft ook haar moeder in het herkomstland intensief bij vragen rond opvoeding. Ook voor een derde participant zijn de ouders en zus in het herkomstland een heel belangrijke bron van steun. De vierde participant is alleenstaand en heeft intensief contact met haar moeder en zus, die in Nederland wonen. Zij zijn medeopvoeders van haar kinderen en helpen haar persoonlijk.

Twee van de vier participanten zien de vrijwilliger van Samen Oplopen als ook behorend bij hun intimi. Eén van hen heeft al zo lang begeleiding vanuit Samen Oplopen en andere organisaties, dat ze erg gehecht is geraakt aan mensen uit deze organisaties. Het zijn belangrijke steunpilaren voor haar, waar ze altijd op kan rekenen.

Het valt op dat de contacten met 'geboren Nederlanders' bij alle participanten zeer beperkt zijn en voornamelijk bestaan uit professionals van hulporganisaties waarmee zij te maken hebben. In een enkel geval blijft er een vriendschap bestaan tussen participanten en een vrijwilliger, na vertrek van de vrijwilliger.

Wij praten over alles. Mijn vrijwilliger vertelt over Nederland, Nederlandse mensen, Nederlandse provincies, Nederlandse opleidingen. Zij leest soms boeken met mijn zoon. Soms huiswerk, soms boeken lezen. Zij kwam het eerste jaar elke week maar nu komt zij een keer per maand. Helaas. Ze heeft het druk. Dat is moeilijk voor mij, want ik ken helaas weinig Nederlandse mensen waarmee ik in het Nederlands kan praten.

Contacten met coördinatoren van Samen Oplopen en met hulpverleners van andere organisaties, zoals het CJG, zijn voor alle participanten belangrijk maar staan altijd in het teken van een hulpvraag. Vertrek van een coördinator of een andere professional betekent vrijwel altijd een einde van het contact. In een enkel geval blijft er na vertrek van een coördinator wel sporadisch contact bestaan, maar nog altijd vanuit een hulpvraag:

Ik vond het wel heel jammer, maar het is niet van dat ze helemaal weg is. Stel dat ik in een dipje zit dan kan ik haar nog wel contacteren.

Eén van de vier is tevreden over haar kleine netwerk:

Ik vind het wel goed zo. En ik heb ook nooit tijd. Ik heb het eigenlijk al te druk met mijn eigen kinderen dus om tijd te hebben voor sociale contacten van buiten... nee. Als ik iets doe dan liever met de mensen die ik nu al heb. Als de coördinator of vrijwilliger van Samen Oplopen langskomt, dan bedenk ik bijvoorbeeld om samen te gaan wandelen. En ik heb mijn moeder en zus. Voor mij is dat genoeg. Mijn moeder zei altijd: hoe minder mensen je om je heen hebt hoe beter het is, want hoe meer mensen je om je heen hebt, hoe meer hoofdpijn het is.

Twee participanten geven expliciet aan dat zij erg blij zijn met de feesten die Samen Oplopen twee keer per jaar geeft.

Wij kunnen mensen ontmoeten, het is een kans om te praten. Ik heb er geen contacten aan overgehouden, voor mij is het alleen dat moment, maar het is echt leuk! Het is belangrijk dat al die culturen samenkomen en om contact te maken met mensen. In de zomer ben ik er geweest met mijn vrijwilliger.

Twee participanten geven aan dat ze zich prettig voelen in Nederland en hun woonomgeving. Een van hen verbindt dit vooral aan betere toekomstperspectieven voor haar kinderen. Een derde participant is uitgesproken over haar ongemak in relatie tot de Nederlandse cultuur en gebruiken. Ze zou liever in haar herkomstland leven, maar denkt dat haar kinderen in Nederland een betere toekomst hebben. Ze ervaart in diverse contexten een spanningsveld tussen haar eigen opvoeding en haar cultureel-morele waarden en Nederlandse culturele waarden en gewoonten. Op haar opleiding is er een docent die haar hier bij begeleidt. In de opvoeding van haar kinderen levert het haar spanning en handelingsverlegenheid op, waar de vrijwilliger van Samen Oplopen en ook het CJG haar niet goed bij kunnen helpen.

Psychisch welzijn

Dit levensgebied heeft bij de participanten een aanzienlijke overlap met andere levensgebieden, zoals sociaal functioneren, zingeving en dagbesteding/werk. Eén participant noemt specifiek dat zij heel bang is voor huisdieren en dat de vrijwilliger haar helpt, omdat zij twee honden heeft waarmee zij soms gaan wandelen. Zo leert zij langzaam dat het niet nodig is om bang voor hen te zijn. Een tweede participant noemt de grote steun van haar vrijwilliger in een periode dat ze enorm veel stress had vanwege een situatie rond de school van haar kind. Een derde verbindt psychisch welzijn vooral aan de relatie met haar kinderen en ouders: Zij voelt zich goed, omdat het goed gaat met haar intimi.

Zingeving

Dit levensgebied verbinden de participanten vooral aan (vrijwilligers)werk en/of studie, waaronder – vooral in de eerste tijd – het leren van de Nederlandse taal. Voor twee van hen geldt dat hun eerste vrijwilliger van Samen Oplopen hen hielp met taal. Eén van hen zou nog steeds graag ondersteuning hierbij krijgen, maar haar vrijwilliger heeft geen tijd meer. Zij heeft weinig mogelijkheden om Nederlands te spreken en wil de taal beter onder de knie krijgen zodat zij een opleiding kan gaan doen. Over een opleiding praat zij niet met de vrijwilliger, maar met haar man en een vriendin uit hetzelfde herkomstland.

Een andere participant had betaald werk maar wilde ander werk waarin ze zich meer zou kunnen ontplooien. Haar man steunde haar daarin, en de vrijwilliger van Samen Oplopen heeft haar geholpen een opleiding te vinden die past bij haar interesse.

Ik kon daar blijven, had een vast contract. Maar ik wil graag andere dingen doen, een ander leven. Ik heb veel met mijn man gepraat. Hij stimuleert mij. Dus ik zei tegen hem: tot wanneer moet ik deze dingen blijven doen? Ik woon

hier, dus ik moet echt mijn taal verbeteren en gewoon iets doen. Hij zei: ja dat is waar eigenlijk. Wij moeten iets anders doen, je moet een diploma halen.

Ik zei tegen [naam vrijwilliger]: ik heb een plan om met mijn werk te stoppen en iets anders te gaan doen. En zij vroeg, wat wil je doen? Ze weet over mijn familie in mijn land. Wij woonden samen met mijn ouders en mijn oma, opa, en mijn oma was echt ziek. Bij ons had je geen bejaardenhuis dus oma en opa woonden bij mijn moeder in huis en ik had heel veel contact met haar. Ik vond het heel leuk met haar, haren doen of douchen en dat soort dingen. En [naam vrijwilliger] zei: misschien is het een idee om in de zorg te gaan werken? En ik zei meteen: oké! Want dat is echt mijn passie. Wij geloven dat het een blessing is, mensen helpen.

Een andere participant is arbeidsongeschikt geraakt door een bedrijfsongeval. Zij is met hulp van de coördinator van Samen Oplopen aan het nadenken over wat ze kan gaan doen nu haar jongste kind naar de peuterspeelzaal is. Dat is niet gemakkelijk voor haar omdat ze haar werk zo graag deed.

Mijn werk in de zorg was echt mijn droom. En ... ja, ze zeggen als iets niet voor je bestemd is, is het niet voor je bestemd. Het moest zo gebeuren. Anders was het niet zo gegaan. Dus ik dank alleen de Heer dat ik nog leef en dat ik nog kan bewegen en dat het goed gaat.

Lichamelijke gezondheid

Bij dit levensgebied is de rol van Samen Oplopen volgens de participanten beperkt. Twee van hen hebben geen gezondheidsproblemen. De derde heeft kinderen met een oogkwaal die met zich meebrengt dat ze dure brillen nodig hebben. Haar vrijwilliger helpt bij het aanvragen van financiering hiervoor. De vierde participant is door een bedrijfsongeval op haar werk arbeidsongeschikt geraakt. Dit heeft grote impact op haar leven. Ze heeft geen hulp van Samen Oplopen nodig rond medische begeleiding. De coördinator helpt haar wel bij het uitwerken van een plan voor ander werk in de toekomst.

Zelfredzaamheid

Vooraf in eerste tijd was de rol van Samen Oplopen voor de participanten belangrijk op dit levensgebied. Twee participanten doen inmiddels veel zelf en hebben (incidenteel) hulp nodig. Beiden hebben weinig opleiding genoten en geen of beperkte werkervaring. Een van hen is alleenstaand en de ander ligt in scheiding. Beiden geven aan pas hulp te vragen als ze er niet uitkomen.

In het begin wist ik niks. Nu, als ik iets bijvoorbeeld niet begrijp dan neem ik wel contact op soms met de coördinator van Samen Oplopen en soms met het CIG, maar negen van de tien keer doe ik het zelf.

De twee andere participanten zijn zelfredzaam. Deze twee hebben een goede relatie met hun man en bespreken veel met hem. Zij komen er samen met hem uit of weten de weg te vinden naar bijvoorbeeld sociaalraadslieden, wanneer zij hulp nodig hebben bij hun belastingformulieren. Behalve steun van een partner, spelen mogelijk ook achtergronden en genoten opleiding in het land van herkomst mee bij de mate en snelheid waarmee deze participanten zelf in actie (kunnen) komen. Een van hen is hoogopgeleid en had een eigen inkomen en een zelfstandig leven in het herkomstland. De ander is ondernemend en leert graag. Zij had in haar herkomstland een verantwoordelijke sociale en verzorgende rol in de (grote) familie.

Dagbesteding/werk

Twee participanten doen wekelijks vrijwilligerswerk, in beide gevallen op de basisschool van hun kinderen en op eigen initiatief. Een derde participant doet een BBL-opleiding; zij gaat één dag per week naar school en werkt drie dagen per week in een zorginstelling. In haar geval is er geen actieve bemoeienis van Samen Oplopen, de gemeente of een andere organisatie geweest. Het is haar eigen initiatief, waarin ze zich gesteund weet door haar man. Wel heeft de vrijwilliger haar geholpen bij het vinden van een opleiding die aansloot bij haar interesse. Een vierde participant doet incidenteel klusjes voor de basisschool van haar kinderen. Zij is arbeidsongeschikt geraakt voor haar werk in de zorg. In haar geval is de coördinator van Samen Oplopen betrokken bij het maken van een plan voor toekomstig werk.

Opvoeding/gezinswelzijn

De begeleiding van vrijwilligers en coördinatoren van Samen Oplopen richt zich vaak op zowel de moeder/ouders als op de kinderen, maar met verschillende accenten. Eén participant geeft aan dat de coördinator er voor haar is en de vrijwilliger voor de kinderen. De vrijwilliger doet vooral leuke dingen met de kinderen maar helpt ook wel eens bij huiswerk. De steun die zij krijgt van de coördinator richt zich niet op opvoeding. Bij een andere participant is de coördinator ook de vrijwilliger en deze participant ervaart zowel praktische steun als begeleiding rond opvoedingsvragen. De vrijwilliger van de derde participant heeft vooral in de eerste periode de kinderen geholpen met schoolwerk. Toen de kinderen goed gewend waren, richtte het contact zich vooral op de moeder. De vierde participant heeft bij problemen op de basisschool van haar oudste kind veel hulp gekregen van de vrijwilliger van Samen Oplopen. Ook op dit moment betreft zij de vrijwilliger nog bij vragen rond opvoeding, maar haar vrijwilliger kan haar daar niet zo goed bij helpen, al probeert zij het wel. Deze participant worstelt met de seksuele opvoeding van haar negenjarige zoon. Hij heeft grote belangstelling voor meisjes en seks en brengt haar in verlegenheid met zijn expliciete vragen en zijn wens om gedetailleerde antwoorden van haar te horen. Ze wil een open relatie met hem zonder geheimen, maar vindt hem veel te jong en ervaart een groot innerlijk conflict tussen haar eigen waarden en normen en dat wat haar zoon van haar

vraagt. Ze brengt het ook in verband met culturele verschillen tussen haar herkomstland en Nederland. Ze vraagt de vrijwilliger van Samen Oplopen om hulp, vraagt haar moeder in het herkomstland om advies, en ze heeft er verhitte discussies over met haar man die vindt dat zij hun zoon rigoureuus moet afkappen.

[Naam vrijwilliger] vindt het ook moeilijk. Ze is altijd bang om een fout te maken. Toen hebben we het CJG gevraagd, maar het CJG vond het geen probleem. Dat vind ik een beetje raar! Nee? Waarom niet? Ze zei: "Het is een heel goede vraag maar wij doen alleen problemen. Als er bijvoorbeeld iets is met je man. Maar dit is geen probleem. Wij doen andere dingen. Dit is meer iets voor vrijwilligers, voor Samen Oplopen".

De participant is hier verbijsterd over. Zij vindt dat haar vragen gaan over 'gezonde ontwikkeling' van kinderen, waar het CJG zich voor inzet. Zij maakt zich grote zorgen.

Dit is een groot probleem voor ouders, speciaal voor buitenlanders. Oké, ik moet hem vertellen maar hoe dan, en is dit een goede tijd voor hem? Het is echt een probleem voor mij. Ik maak mij altijd zorgen om mijn zoon. Welke leeftijd is goed voor hem? Ik heb geen idee. Ik heb heel veel vragen over de toekomst.

Hoewel de (jonge) vrijwilliger van Samen Oplopen zich dus inspant om de moeder hierbij te helpen, is het voor haar een te complexe vraag. Moeder ervaart een groot en prangend probleem, maar weet niet waar zij hiermee terecht kan.

Groepsinterview

Het groepsinterview heeft plaatsgevonden in januari 2023 tijdens een reguliere bijeenkomst van de jonge moedergroep van Samen Oplopen. Deze groep moeders komt maandelijks bijeen in een buurtcentrum in Zeist, onder begeleiding van een coördinator van Samen Oplopen en een medewerker van een lokale welzijnsorganisatie. Op de dag van het groepsinterview is de laatste vanwege familieomstandigheden afwezig. Er zijn die dag vijf moeders aanwezig. Drie van de hen hebben hun kind(eren) meegenomen. De coördinator vertelt dat de WhatsApp-groep van de moedergroep achttien deelnemers heeft die in wisselende samenstelling aanwezig zijn bij de maandelijkse bijeenkomsten. De moeders die er op de dag van het groepsinterview zijn, bezoeken de bijeenkomsten trouw. Zij hebben alle vijf eerder ook deelgenomen aan de groep voor zwangere vrouwen. Toen kwamen ze tweewekelijks online samen onder begeleiding van een verloskundige en dezelfde coördinator van Samen Oplopen. Na hun bevalling is de groep voortgezet als jonge moedergroep. Vier van de vijf moeders hebben ook een vrijwilliger van Samen Oplopen. Dat geldt ook voor een groot deel van de moeders die vandaag niet aanwezig zijn.

Hieronder wordt eerst beschreven wat de participanten in brede zin vertellen over wat de moedergroep voor hen betekent. Daarna wordt achtereenvolgens uitgewerkt wat de

participanten vertellen over wat ze het leukste vinden (*claims*), wat ze minder leuk of lastig vinden (*concerns*) en wat hun ideeën zijn over de toekomst van de moedergroep (*issues*).

Betekenis van de moedergroep

De participanten zijn unaniem positief over wat de moedergroep hen brengt. Tijdens de bijeenkomsten ervaren ze onderlinge herkenning en erkenning door wat hen verbindt. Dat lijkt op de eerste plaats het moederschap en het hebben van een kind in dezelfde leeftijd.

Als we bij elkaar hier komen, iedereen heeft zijn eigen verhaal, allemaal met kinderen, moeders. Allemaal zelfde dingen. Het is fijn om dingen te horen, van hé ik maak dit mee, ik heb dit meegemaakt, ik voel me zo. Is fijn, geeft je ook wel fijn gevoel.

Ook het feit dat de participanten alle vijf niet in Nederland geboren zijn en Nederlands niet hun eerste taal is, lijkt een verbindende factor. De participanten geven aan dat de bijeenkomsten van de moedergroep voor hen belangrijk zijn om te oefenen met de Nederlandse taal. Naast de taal, leren ze ook veel over opvoeden en ouderschap door het onderling uitwisselen van ervaringen. Een participant zegt daarover:

Ja omdat je dan hoort van ervaring van andere vrouwen, wat zij hebben meegemaakt, hoe hebben zij gevoeld. Dan kun je beetje vergelijken met jezelf. [...] En we kunnen alles gelukkig open vragen, naar elkaars ervaring vragen. Van o.k. hoe doe jij het? Dan kun je verschillende manieren uitproberen, waar je tegenaan loopt.

In het leren over opvoeden en ouderschap lijken ook de begeleidend professionals een belangrijke rol te spelen. Enerzijds omdat zij de onderlinge uitwisseling faciliteren en stimuleren, anderzijds omdat ze, zowel tijdens de bijeenkomsten als daarbuiten, vragen van moeders beantwoorden. Eén van de participanten vertelt dat ze de mogelijkheid om laagdrempelig vragen te kunnen stellen erg waardeert:

Ga ik bellen met [naam coördinator]: wat kan ik doen? Ik heb geen afspraak of zo, hoeft niet te betalen, zij geeft altijd antwoord. Dat is heel belangrijk, heb heel veel geleerd.

Naast het vinden van onderlinge (h)erkenning en de mogelijkheid om te leren, lijkt gezelligheid voor alle participanten een reden om naar de bijeenkomsten van de jonge moedergroep te komen. Doordat de participanten elkaar al enige tijd kennen, is er onderling vertrouwen ontstaan. Dat vertrouwen zorgt ervoor dat – in de woorden van een participant – ‘alles’ bespreekbaar is, van het ouderschap tot aan de relaties met hun echtgenoten. Hoewel uit de ervaringen van de participanten naar voren komt dat het elkaar ontmoeten gepaard gaat met diepgaande gesprekken, lijkt ook het ‘ont-moeten’ een belangrijke reden de moedergroep te bezoeken. Het gaat dan om het vinden van rust en ontspanning, en het ‘uit huis komen’ of zoals één van de participanten het verwoordt:

Even genieten, niet denken aan school, werk, boodschappen, huishouden. Allemaal gewoon laten liggen, kom je hier zitten, theetje doen, praat met iedereen. [...] Even geen andere dingen. Snap je? Even kletsen. Een rustpuntje.

Eén van de participanten geeft aan dat ze trots is op haar deelname aan de moedergroep. Dit is voor haar reden om te kiezen voor een fotokaart met een medaille erop. Ze vertelt dat ze trots is op de nieuwe dingen die ze leert en de ontwikkeling die ze doormaakt. Ondanks haar drukke leven met een jong kind en een baan, blijft ze de bijeenkomsten trouw bezoeken, omdat die voor haar belangrijk zijn. De moedergroep is in haar woorden een 'warme plek'.

Tot slot geven de participanten aan dat ze de bijeenkomsten van de moedergroep ook belangrijk vinden voor hun kinderen, omdat die daar kunnen leren om met andere kinderen te spelen.

Het leukste aan de moedergroep

Op de vraag wat de participanten het leukste vinden aan de moedergroep, komen dezelfde thema's terug als bij de brede openingsvraag over wat de moedergroep voor de participanten betekent. Ook nu noemen participanten de onderlinge (h)erkenning, het leren van elkaar en van de begeleidende professionals, de mogelijkheid vragen te stellen, de gezelligheid, en het samen spelen van hun kinderen. Een nieuw thema dat bij deze vraag naar voren komt, is netwerkvorming. Eén van de participanten, die bij deze vraag een fotokaart heeft gekozen van een groepje mensen, vertelt over de hechte band die ze voelt met de andere moeders van de groep en zegt daarover:

Ja maar dit is ook fijn aan de moedergroep, ik woon al bijna vijf jaar in Zeist en heb niet eens contact met mijn burens. Dus het is heel weinig netwerk en ja dan is het wel fijn zo'n groepje. Dan kom je met mensen in contact en ga je iemand leren kennen, is gezellig.

Alle participanten hebben een klein netwerk in Nederland. Door de herhaaldelijke ontmoeting is het incidentele contact bij vier van de vijf participanten inmiddels overgegaan naar structureler contact. Twee van hen zien elkaar ook buiten de maandelijkse bijeenkomsten om. Ze wonen in dezelfde wijk en drinken bijvoorbeeld koffie bij een van hen thuis terwijl hun kinderen samen spelen. Ook geven ze elkaar praktische steun, bijvoorbeeld door op elkaars kinderen te passen als de ander een afspraak heeft. Deze twee participanten spreken niet dezelfde moedertaal waardoor ze in hun contact met de Nederlandse taal oefenen. De twee andere participanten komen buiten de bijeenkomsten regelmatig samen met nog drie andere moeders van de moedergroep. Deze vijf moeders wonen allemaal in dezelfde wijk. Zij hebben wel een gemeenschappelijke moedertaal en spreken ook altijd in die taal met elkaar.

Minder leuk of lastig aan de moedergroep

Op de vraag wat de participanten minder leuk of lastig vinden aan de moedergroep, komen vooral praktische punten naar voren. Voor één van de participanten is de tijd van de maandelijkse bijeenkomsten lastig, omdat haar zoontje op datzelfde tijdstip zijn middagslaapje doet. Ook voor een andere participant is de huidige tijd lastig. Zij moet altijd wat eerder weg om haar oudere dochtertje van school te kunnen halen:

Het is voor mij dan, ook al is het één keer per maand, het is gewoon snel-snel komen, even snel-snel genieten, en snel-snel weer terug. Dan moet je om 14.00 je kind ophalen, dus ja dat vind ik wel jammer.

Ook de beperkingen van de huidige groepsruimte worden genoemd. Eén van de participanten geeft aan dat ze graag in een andere ruimte in hetzelfde gebouw zou willen samenkomen. Een grotere ruimte met minder tafels en stoelen, zodat er meer ruimte is voor de kinderen om te spelen. Het enige inhoudelijke punt dat bij deze vraag naar voren wordt gebracht, is de wisselende aanwezigheid van de deelnemers. Sommige participanten vinden het lastig dat de samenstelling van de groep maandelijks wisselt omdat van de achttien deelnemers lang niet iedereen altijd komt.

De toekomst van de moedergroep

In het laatste deel van het groepsinterview is de toekomst van de moedergroep besproken. Het idee dat de moedergroep er niet meer zou zijn, roept bij alle participanten een negatief gevoel op. Ze beschrijven dat gevoel met woorden als 'verdrietig' en 'niet blij'. Voor één van de participanten symboliseert een fotokaart van gesloten metropoortjes het gevoel dat het stoppen van de moedergroep bij haar oproept:

Als de moedergroep stopt, dan is er geen uitweg meer. Dan kan je niet even weggaan, even alles laten liggen thuis, dan kun je niet even weggaan.

De participanten hopen dan ook allemaal dat de moedergroep blijft bestaan. Eén van de participanten geeft aan dat ze niet zeker weet of ze naar de bijeenkomsten kan blijven komen, omdat ze in de toekomst graag wil gaan werken. Desondanks hoopt ze dat de moedergroep blijft bestaan, zodat andere jonge moeders er naartoe kunnen (blijven) gaan. Op de vraag wat ze het meest zouden missen als de moedergroep zou stoppen, noemen de participanten opnieuw dat de moedergroep voor hen belangrijk is vanwege de mogelijkheden te oefenen met de taal en te leren over opvoeden en ouderschap. Ook noemen ze wederom het contact met andere moeders met een kind in dezelfde leeftijd. Op de vraag wat volgens hen belangrijk is voor de toekomst van de moedergroep, brengen de participanten de eerder genoemde praktische punten naar voren (tijdstip, locatie). Ook de groeps grootte wordt genoemd; participanten zouden het fijn vinden als meer moeders naar de maandelijkse bijeenkomsten zouden komen. Tot slot wordt ook de rol van de begeleidend professionals genoemd. Op de vraag of de moedergroep ook zonder hen verder zou kunnen, antwoorden de participanten ontkennend. Zij zien de begeleidend professionals als belangrijke facilitators en vraagbaken tot wie zij zich kunnen richten voor vragen of advies. Bovendien hebben de participanten een prettig contact met de begeleidend professionals opgebouwd en horen zij voor hen bij de groep.

Ja [naam coördinator] heeft heel veel ervaring, kennis. Zij geeft advies, ze staat open om dingen te vertellen. En ze hoort gewoon bij de groep, sinds dag 1 al dus als zij er niet is dan denk je ja iemand mist, iemand mist gewoon.

Vragenlijst

Gesprekken coördinatoren

De gesprekken met de drie coördinatoren hebben plaatsgevonden in februari 2023. In de gesprekken stonden de ervaringen van de coördinatoren met zowel de inhoud als het gebruik van de bestaande kwantitatieve vragenlijst centraal. Deze vragenlijst is in 2012 ontwikkeld en wordt sinds die tijd door Samen Oplopen gebruikt. In de vragenlijst wordt gevraagd naar het door de deelnemer ervaren functioneren op negen levensgebieden. Door de vragenlijst op drie momenten af te nemen – bij de start, halverwege, en aan het eind van de ondersteuning – wil Samen Oplopen zicht krijgen op de ervaren ontwikkeling op de levensgebieden en de betekenis die de ondersteuning van de vrijwilliger en coördinator daarin heeft.

Dat laatste is volgens de coördinatoren lastig omdat de stellingen niet gaan over de rol die de vrijwilliger en de coördinator spelen (in de begeleiding) op de levensgebieden. Om beter zicht te krijgen op die rol, zou het volgens de coördinatoren helpend zijn een of meerdere open vragen toe te voegen aan elk levensgebied.

Een ander punt dat door de coördinatoren naar voren wordt gebracht, is het gebrek aan eenduidigheid van de stellingen. Volgens de coördinatoren zijn sommige stellingen, met name op de levensgebieden ‘wonen’ en ‘psychisch welzijn’, op meerdere manieren te interpreteren. Dit vereist extra uitleg aan de deelnemer bij het invullen van de vragenlijst. Die uitleg wordt mogelijk gekleurd door degene die de deelnemer begeleidt bij het invullen.

Ook de lengte van de vragenlijst komt in de gesprekken als knelpunt naar voren. Mede doordat veel deelnemers de Nederlandse taal niet goed machtig zijn – en het een talige vragenlijst betreft – kost het invullen van de vragenlijst veel tijd en energie. Het ontbreken van de mogelijkheid tot tussentijds opslaan, maakt dat het inlassen van een pauze nu niet mogelijk is.

Tot slot komt naar voren dat voor het recentelijk gestartte groepsaanbod van Start Kansrijk nog geen specifieke vragenlijst ontwikkeld is waarmee in beeld kan worden gebracht wat deelname de moeders brengt.

Bevindingen onderzoekers

Als onderdeel van de individuele interviews is met de participanten stilgestaan bij hun ervaren ontwikkeling op de negen levensgebieden en bij de vraag in hoeverre de vrijwilliger en coördinator hen daarin begeleid hebben. Bij het opstellen van de topiclijst voor de individuele interviews hebben de onderzoekers daarom de bestaande vragenlijst bekeken. Daarin is een aantal punten opgevallen die hieronder kort worden besproken.

Tellen én vertellen

In Nederland worden veel cijfers verzameld over verschillende vormen van ondersteuning en hulp aan gezinnen. Cijfers op zichzelf zeggen echter niet zoveel. Pas in gesprek krijgen ze betekenis. Het is tellen én vertellen (Kesselring & Van Spanje, 2020). In de bestaande vragenlijst beantwoorden

deelnemers 35 vragen op negen levensgebieden op een vierpuntsschaal (helemaal niet mee eens t/m helemaal mee eens). Uit de gesprekken met de coördinatoren en een nadere beschouwing van de vragenlijst blijkt dat het niet zo eenduidig is om te vertellen wat die antwoorden betekenen. Een lagere score op de stellingen binnen het levensgebied 'wonen' op de 1-meting ten opzichte van de 0-meting kan veel verschillende oorzaken hebben; het vertrek van fijne burens, geluidsoverlast van werkzaamheden in de wijk, aanhoudende lekkages. Wat de reden ook is, het zegt weinig over de betekenis die de vrijwilliger of coördinator gehad heeft in het zoeken naar een oplossing voor het ervaren probleem. Het verhaal achter een lage(re) score geeft dat inzicht mogelijk wél. In één van de individuele interviews vertelt een moeder dat de vrijwilliger haar geholpen heeft met de aanvraag van een urgentieverklaring voor een andere woning die helaas is afgewezen. Hoewel het probleem met haar woning dus nog bestaat en zij een lage score toegekend heeft aan de stellingen op het levensgebied 'wonen', is zij wel degelijk tevreden over de ondersteuning vanuit Samen Oplopen op dit levensgebied. Uit dit voorbeeld blijkt dat Samen Oplopen zichzelf mogelijk tekort doet door in de huidige impactmetingen sterk te leunen op de antwoorden uit de kwantitatieve vragenlijst. Deze antwoorden krijgen mogelijk meer gewicht als de verhalen erachter ook inzichtelijk worden gemaakt. In aansluiting op het verbeterpunt dat ook door de coördinatoren naar voren wordt gebracht, zou het een overweging kunnen zijn om aan elk levensgebied een of enkele open vragen toe te voegen over het verhaal achter de score en de rol van de vrijwilliger en coördinator in de hulp op het betreffende levensgebied. De vragenlijst wordt zo (nog) meer een hulpmiddel om feedback te krijgen op de waarde van het werk van Samen Oplopen voor participanten en op het vormgeven aan de doelstellingen van de ondersteuning.

Definieëren en operationaliseren

Iets anders dat kan helpen om de betekenis van de antwoorden op de stellingen in de vragenlijst (nog) beter te kunnen duiden, is om de negen levensgebieden eenduidig te definiëren. Vanuit een eenduidige definitie kan vervolgens de stap gezet worden naar het operationaliseren in concrete stellingen die niet op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden (Baarda et al., 2021).

In gesprek met de gemeente

In aansluiting op het eerst genoemde punt – tellen én vertellen – zou Samen Oplopen met de gemeente Zeist in gesprek kunnen gaan over de vraag wat passende manieren zijn om de betekenis van de ondersteuning te laten zien, rekening houdend met de diversiteit van de deelnemers. Zoals eerder genoemd, is het de vraag of cijfers alleen deze betekenis voldoende inzichtelijk kunnen maken én of die een betrouwbaar beeld geven. De diversiteit in taal en culturele achtergronden zorgt voor complexiteit in de omgang met meerduidigheid van gesloten vragen en de mogelijke beïnvloeding van de betekenis ervan door de afnemer. Concrete voorbeelden uit deelnemerservaringen geven cijfers kleur en maken de betekenis ervan concreet.

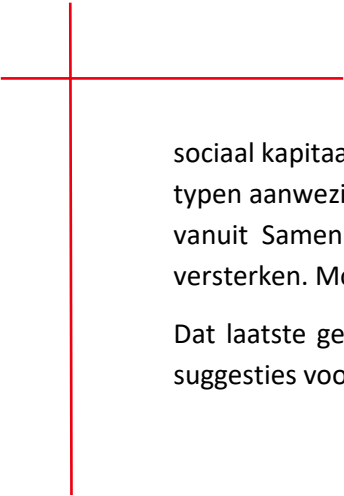
Rol deelnemers

Een laatste punt gaat over de rol van (oud)deelnemers zelf. In vergelijking met de tijd waarin de bestaande vragenlijst is ontwikkeld en in gebruik is genomen, zijn er nieuwe inzichten ontstaan over de participatie van doelgroepen. In lijn met deze inzichten verdient het de aanbeveling om een eventuele doorontwikkeling van de impactmeting in samenwerking met (oud)deelnemers te doen. Zij hebben op basis van hun eigen ervaringen met de ondersteuning vanuit Samen Oplopen mogelijk mooie ideeën over passende manieren om de waarde hiervan voor het voetlicht te brengen.

Tot slot

De participanten in dit onderzoek zijn unaniem positief over de ondersteuning die zij krijgen vanuit Samen Oplopen. Ze zijn zowel blij met als dankbaar voor de begeleiding van de vrijwilliger en de coördinator. Uit de individuele interviews blijkt dat participanten steun ervaren bij uiteenlopende ondersteuningsbehoeften, zowel van henzelf als hun kinderen. De participanten waarderen ook de laagdrempeligheid van de ondersteuning; zowel de vrijwilliger als de coördinator zijn voor de participanten heel benaderbaar. Uit het groepsinterview komt naar voren dat de participanten, naast steun van de begeleidende professionals, veel steun hebben aan elkaar. Onderlinge (h)erkenning, leren van elkaar, gezelligheid en het samen spelen van de kinderen zijn belangrijke redenen om de maandelijkse bijeenkomsten te bezoeken. Uit de contacten die ze opgedaan hebben in de aanstaande en jonge moedergroep zijn bij de meeste vrouwen ook vriendschappen ontstaan. Zij zien elkaar regelmatig buiten de bijeenkomsten van de moedergroep om. Naast het doen van leuke dingen, geven ze elkaar ook praktische steun bij de opvoeding en spelen hun kinderen samen. Ondanks de kleinschaligheid van dit onderzoek, geven de positieve ervaringen van de deelnemers aan de moedergroep aanleiding de huidige pilot Start Kansrijk voort te zetten en wellicht zelfs uit te breiden met groepen voor moeders met kinderen in een andere leeftijdsfase.

Uit zowel de individuele interviews als het groepsinterview blijkt dat de sociale netwerken van de participanten klein zijn. Zowel het reguliere- als het groepsaanbod van Samen Oplopen lijkt goed aan te sluiten op de behoeften van de participanten aan uitwisseling over en (wederzijdse) steun bij een diversiteit aan (opvoed)vragen. Veel van de contacten die de participanten hebben zijn vluchtig. Mensen, veelal professionals met wie zij in contact zijn vanwege een (tijdelijke) hulpvraag – komen en gaan in hun levens. Meerdere participanten geven aan dat ze graag meer contact zouden willen met ‘geboren Nederlanders’, maar die contacten lijken moeizaam tot stand te komen. Kijkend naar de netwerken van de participanten lijkt er vooral sprake van twee typen sociaal kapitaal. Ten eerste samenbindend sociaal kapitaal (*bonding*), karakteristiek voor naar binnen gerichte homogene netwerken die voorzien in solidariteit en gedeelde normen. Ten tweede *linking* sociaal kapitaal dat voorziet in verticale contacten tussen participanten enerzijds en vrijwilligers en professionals anderszijds. Het derde type – het overbruggend sociaal kapitaal (*bridging*) karakteristiek voor open, heterogene netwerken die mensen in staat stellen vooruit te komen – komt in de netwerken van de participanten niet naar voren (Putnam, 2000). De drie typen

sociaal kapitaal zijn complementair en in sterke netwerken is dan ook een combinatie van de drie typen aanwezig. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de mate waarin de ondersteuning vanuit Samen Oplopen de drie typen sociaal kapitaal, en de wisselwerking daartussen, kan versterken. Mogelijk dat HU studenten een rol zouden kunnen spelen in dit vervolgonderzoek.

Dat laatste geldt mogelijk ook voor ondersteuning bij het oppakken van de eerder genoemde suggesties voor het verbeteren van de impactmetingen.

Literatuur

- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., Velden, T. van der & Boullart, A. (2021). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Noordhoff.
- Gijzel, S. van & Dankers, T. (2013). *Zullen we even 'Samen Oplopen'? Een evaluatie van het project 'Samen Oplopen'*. Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht.
- Kesselring, M. & Van Spanje, S. (2020). *Tellen én vertellen. Effectiviteit van jeugdhulp*. Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.

 KSI_HU

 KSI@HU.NL

 [BIT.LY/AANMELDENKSI](https://bit.ly/aanmeldenksi)